

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

TALER

ved

Gaardejer Kr. Lohmanns Jordefærd

i Aasum den 9. Januar 1919

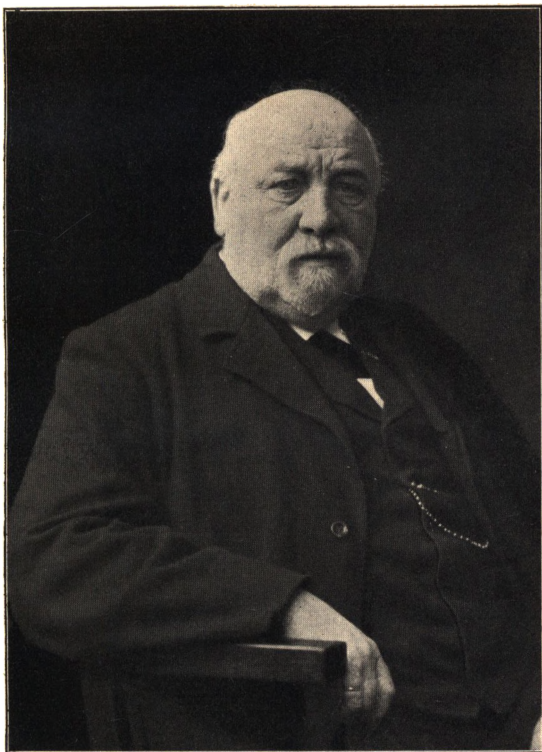
med et Forord af

Provst Vilh. Hansen

Nykjøbing, Mors

ODENSE
HAGEN & SØRENSENS BOGTR.
1919

Taler ved Gaardejer Kr. Lohmanns Jordefærd

Dr. J. P. Solmann

TALEER

ved

Gaardejer Kr. Lohmanns Jordefærd

i Aasum den 9. Januar 1919

med et Forord af

Provst Vilh. Hansen

Nykjøbing, Mors

ODENSE
HAGEN & SØRENSENS BOGTR.
1919

FORORD.

Ved at søge de Ord bevarede, der blev talte ved Kr. Lohmanns Jordefærd, har det været gode Venners Tanke at ville vedkende sig, hvormeget de skylder ham, og at give et lille Bidrag til at klare og fæstne Mindet om ham. Det var Vennetale, der lød, men det var baade kønt og sandt og stemmer godt sammen med, hvad der fra anden Side blev skrevet om ham efter hans Død; Mennesker, som saa ham mere paa Afstand og med nogen Tilbøjelighed til Kritik, kunde vel klarere end hans Venner sé hans Begrænsning, men deres Ord er dog altid prægede af dyb Agtelse for en Mand, som nok kunde sé og gribe fejl, men hos hvem der aldrig viste sig noget uædelt i Tale eller Færd. For saa vidt kunde da Ordene fra Begravelsen gerne gaa paa egen Haand.

Dog har nogle af dem, der talte den Dag, selv haft en Følelse af, at de først havde kendt ham fra en Tid, da hans Udvikling væsentlig var afsluttet, og derfor ikke helt forstod ham, og de har raadet hans Venner til at faa den lille Bog indledet med et „Forord“, der kunde kaste lidt Lys over hans Vej fremad til det, han blev. Da jeg vistnok, naar hans Søskende fraregnes, er den, der har kendt ham længst, og da jeg har staaet ham meget nær og holdt saa meget af ham, er det blevet mig betroet at fortælle lidt om hans Barndom og Ungdom, og jeg har ikke kunnet afvise Opfordringen. Men Vanskeligheden føler jeg godt, og kun med nogen Ængstelighed tør jeg gøre et Forsøg og maa bede det opfattet velvilligt.

Det er vist sjældent, at et Menneske har haft den Lykke som Kr. Lohmann at faa sit Livsmaal bestemt anvist fra tidlig Færd ved det, der var givet i hans egen Natur, ved

hans Opdragelse fra Barndommen og ved alt det, han i sin Ungdom mødtes med. Til hans Fædrene- og Mødrenearv hørte en stærk Slægtsfølelse og en dyb Hjemstavnskærlighed. At være af gammel Bondeæt og at høre hjemme i Aasum paa Slægtens gamle Grund var hans Stolthed, og det at blive Bonde i Ordets ædlest og rigeste Betydning var det Ønske, der dæmrede for ham som Barn og klaredes mere og mere. Ikke det at udrette et og andet stort eller at naa nogetsomhelst fagligt var hans Maal, men at leve et Meneskeliv under Tilegnelse af alt kønt og godt og under Udfoldelse af alle Evner og Kræfter og det paa den hjemlige Bund og i den Skikkelse, det kunde faa hos en dansk Bonde i vore Dage.

Hans Fader, Rasmus Hansen, havde under sin Tids Forhold haft den samme Følelse; det er ret betegnende, at han nok satte sin ældste Søn, Hans Kristian Rasmussen, i Skole i Odense, for at han kunde lære noget mere, end Landsby-skolen gav, men bestemt afviste alle Forestillinger om at lade Drengen studere, hvad han havde ypperlige Anlæg for. Sønnen skulde være Bonde i allerbedste Forstand og ikke andet, og han blev Bonde med fast Grund i Virkeligheden men med vid Synskreds; efter Faderens tidlige Død styrede han i adskillige Aar Gaarden for sin Moder, indtil han selv overtog den. Hans Indflydelse paa den yngre Broder har været meget stor.

Naar man saa Lohmann — det var den Gang hans Fornavn — mellem andre Dreng, var det kendeligt, at han var Gaardmandssønnen og følte sig som saadan, fri og køk. Hans ypperlige Evner gjorde ham alt Arbejde let baade i Skolen og udenfor; Kræfterne var gode, og hans Hænder vendte ualmindelig vel paa ham. For ham som for alle Aasumdrenge den Gang spillede den Bæk, der løber gennem Byen, en stor Rolle; men naar de andre mest var optagne af Hundestejlerne i Bækken eller af Birkene ved Bredden, syslede han tidlig ogsaa med Vandmøller, som han byggede med stor Snildhed og med noget af den Formsans, der siden blev saa fremtrædende hos ham. Det var ikke til at tage fejl af, at han var anlagt til noget udover det almindelige, noget af Føreren.

I disse egentlige Drengenaar var han maaske snarest lidt højrøstet, men i Overgangsalderen blev han mærkeligt stille og sad gerne lyttende og spændt opmærksom, naar hans ældste Broder og hans Venner talte om det, der optog dem. Forestillingerne begyndte at danne sig, og han følte dybt men var snarest lidt sky for at udtale sig. Hørte han om noget, der kunde læses i en Bog, skulde han nok finde det, og i den Tid grundlagdes hans Kærlighed til Bogverdenen, mens han dog i det daglige Arbejde fyldte sin Plads.

Efter et Ophold paa Vesterskerninge Folkehøjskole kom han hjem som en frejdig, ung Karl, hvem det stod klart, at han var og vilde være Bonde som sin Broder, dog ikke som en Gentagelse, men som en Fortsættelse i endnu rigere Former, og at Ungdomsaarene skulde bruges til at samle ind af Tilværelsernes Rigdom saa meget, han havde Brug for og kunde rumme.

Der blev arbejdet flittigt og dygtigt i Gaarden, og han tog sin Del i alt, lærte at kende Arbejdets Glæde, men ogsaa dets Krav, altid lys og glad. I Høsten 1871 sad han en Dag paa et Kornlæs og sang: „Hil dig, vor Fane,“ saa det lød ud over hele Byen; der var dem, der tog det som et Varsel om et virksomt Menneskeliv paa det jævne, men med Aandsglans over sig, og som maatte tænke paa, at det var Markens gule Neg, der blev Holger Danskes Pude.

I det hele blev der i de Aar i mange Egne paa Fyn levet et kønt Ungdomsliv; da tog Skytteforeningsbevægelsen Fart og vandt særlig Tilslutning i Aasum. Der er ingen Tvivl om, at Lohmann gav sit gode Bidrag til, at der blev taget alvorligt paa det, det var for ham mere end Leg; og det var stemmende med hele hans Synsmaade, selv om han maaske ikke var Foregangsmanden, at Skytterne fra Aasum klædte sig i en ensartet Dragt med mørke Bukser og lyseblaa Trøjer; det var tækkelig uden Pral og blev i flere Aar en Slags Nationaldragt ogsaa for de ældre Mænd! — Ved en Skyttefest i Odense, hvor der bl. a. ogsaa blev prøvet et Kapløb over en lang Afstand, blev der lagt Mærke til, at de tre første var fra Aasum og Lohmann den ene; og de var efter Løbet ikke mere medtagne, end at de straks kvægede sig med en Gang Øl, mens de andre Deltagere aandeløse

kastede sig paa Jorden. Overalt, hvor der var noget godt at høre, var de unge med, og Lohmann lyttede med hele sin Sjæl. Ved en stor Folkefest i Ryslinge med mange Taler maatte de fleste give Afkald paa at faa alting med, men om Lohmann blev der fortalt, at han under et kort Ophold styrtede ind i et Telt, kastede en Toskilling paa Bordet som Betaling for en Snaps og straks forsvandt igen, han trængte til en Opfriskning men vilde ikke miste et eneste Ord eller Tone. Intet menneskeligt kønt maatte blive ham fremmed — Violinspil maatte han dog opgive som haabløst — og af alt sugede han Næring og voksede ved det. I det redelige og alvorlige Hjem var der altid god, aandelig Luft; i det følte, hvad et Gudsforhold er værd, og i Ungdomsaarene klarede ogsaa det for Lohmann, særlig nok ved det, han hørte af Pastor Strøm i Marslev Kirke. — Da Sangforeningen i Aasum blev dannet i Begyndelsen af Halvfjerdserne, var det en Selvfølge, at han med sin rige Udrustning ikke blot blev en ivrig Deltager men ogsaa snart fik en ledende Stilling blandt de unge, om sin Glæde over alt dette har han udtalt sig meget stærkt.

For at faa sin Viden og hele Livsopfattelse udvidet og sikret, opholdt han sig siden i flere Aar paa Skovgaard Højskole og fandt, hvad han ønskede; paa flere Omraader samlede han ny Kundskaber, og særlig vakttes der den dybe Kærlighed til og Sans for Kunst, som siden var saa fremtrædende hos ham og skaffede ham megen Glæde; Mindet om Skovgaard og Læreren der gemte han trofast.

I det hele har næppe mange levet saa rigt et Ungdomsliv som han og under saa gode indre og ydre Vilkaar. Skulde der indvendes noget, maatte det være, at de ydre Kaar snarest var lidt for gode. Vist havde han lært at arbejde, ogsaa at arbejde sig træt, men der blev dog næppe nogen-sinde regnet anderledes med ham, end at han selv i en travl Tid kunde blive fri, hvis han endelig vilde; han lærte ikke helt, hvad det vil sige „at skulle“ ogsaa der, hvor man nødigt vil. Heller ikke var det ubetinget heldigt, at Hjemmets Velstand var saa stor, at han aldrig behøvede at spørge, hvad noget kostede, hvis det blot var godt. Der blev i dette en Fristelse til at udstrække det fri Ungdomsliv

noget længere, end det helt var heldigt. Saa længe samlede han ind, at det i Stedet for at være et Middel truede med at blive selve Maalet, og der kom nogen Usikkerhed over ham. Det, som sad dybest i ham, at være Bonde, mødtes med et Spørgsmaal, om det ikke var bedre at blive Ungdomslærer, hvortil Vejen laa ham aaben, og han var i lidt Vilde-rede med sig selv. Men i den Nød blev han hjulpen ved, at hans Broder, som nu efter Moderens Død havde overtaget Gaarden, og som forstod, hvad der kæmpede i ham, tilbød at dele Gaarden med ham paa særlig gode Vilkaar. Det var mere end broderligt gjort og lod sig ikke afvise, og dermed var Afgørelsen truffen, saa han kunde føle sig tryk og fri og glad. Det, som i den Tid var gaaet igennem ham, gav sig Udtryk i, at han kaldte sin ny, skønne Gaard „Hlidarende“, „opkaldt efter Gunnars Gaard paa Island.“ Det har en Gang imellem faaet Folk til at smile og forekommet dem lidt kunstlet, og der kom en Tid, hvor Lohmann selv blev lidt betænkelig og spurgte, om han dog ikke havde været lidt for højstemt; men der var god Mening i det, han havde gennem sine Oplevelser lært at forstaa, hvorledes det i det afgørende Øjeblik var Gunnar umuligt at forlade sin Gaard, Liden var altfor fager, og han kunde ikke drage bort, selv om det skulde koste Livet at blive hjemme. Længe havde Lohmann færdedes i de store Udsigtens Land, men følte tilsidst, at „eget Bo er bedst, er end det lidet.“

Tidt maa vel Mennesker fortryde det Valg, de træffer; men naar de vælger under Forhold, hvor de i Grunden intet Valg har, bliver der ikke noget at angre, og saaledes var det gaaet Lohmann. I mange Maader maatte han føle, at Snorene var faldne for ham paa liflige Steder, og at han havde uendelig meget at sige Tak for. I Aasum, paa sin Gaard, hos sin Hustru og sine Børn var han hjemme og følte, at der var godt at være, og hans Taknemlighed for Hjemmets Velsignelse kunde til Tider give sig rørende, stilfærdige, men stærke Udtryk.

Her kunde jeg slutte og burde maaske gøre det; men jeg har en Følelse af, at en og anden af en yngre Slægt maaske vil spørge, hvordan det siden gik, og om Lohmann da ogsaa naaede det, han havde stilet efter, og det Spørgsmaal kræver et ærligt Svar.

Det kunde gives ved at vise hen til, hvad der blev sagt om ham ved hans Begravelse; den Mand, om hvem der med Sandhed kunde tales saaledes, maa have naaet mere end de allerfleste, og hvad skulde der være mere? Men dog maa det i Sandhedens Navn siges, at der var det, som Lohmann ikke naaede, og at han selv følte det. Der var i de senere Aar et stærkt Præg af Vemod over ham. Noget hang det vel sammen med, at et Anlæg til Tungsind, som han altid havde haft, men som i hans unge Aar var holdt nede af hans Livsmod, med Alderen gjorde sig en Del gældende, og legemlig Skrøbelighed kunde gøre ham stærkt modtagelig for Indtryk af Tidens Elendighed. Men den egentlige Forklaring er dog sikkert den, at noget var glippet for ham; han havde ikke naaet sit høje Maal, det ideale Bondeliv. I visse Henseender faldt det ham ikke svært at slaa af paa Fordringerne; naar han f. Eks. en Gang havde drømt om at indrette sit Hjem saaledes, at Dagens Hovedmaaltid altid skulde være en Fest, hvor alle i Huset skulde samles efter endt Arbejde, var det let at lære, at det vilde falde udenfor Virkeligheden og heller ikke behøvedes; og i det hele forstod han nok, hvad hans Broder havde ment med at kalde Tilværelsen en stor „Lempelsesanstalt“. Men naar han en Gang for Alvor klagede over, at Sognepræsten ved en Søndagsgudstjeneste havde ladet synge Salmen: „Det lufter mildt i Høst fra Velsignelsernes Hjem,“ og spurgte, hvad den tungt rullende Høstvogn skulde i Kirken, saa er det aabenbart i Strid med det, der fyldte ham, da han sang paa Kornlæsset. Der er kommet en Splid mellem to Verdener, Enheden er bleven uopnaelig, og Bonden har tabt. Saa længe og stærkt havde han øst af rige Kilder, at det ikke kunde rummes inden for Bondelivets Rammer; han havde lært mere, end der i det jævne Liv var Brug for, og tyngedes af Overskudet.

Hvis han kunde have holdt sig fri for Virksomhed udenfor Hjemstavnen, vilde han vel have kunnet naa mere af Enhed og Harmoni, men der blev kaldt paa ham fra mange Sider, og det fandt Genklang hos noget i ham selv. Han blev Rigsdagsmand og har sikkert ogsaa i den Stilling baade gjort sit bedste og haft sin Betydning som et redeligt og

fint Menneske, men han var ikke der den jævne Bonde. Han maatte tale ved Møder og i Foreninger og gjorde det altid alvorligt og godt, men det var ikke paa Bonde-maal. Ved alt dette blev han alt for meget draget bort fra de jævne, virkelig Forhold, sin egentlige Stavn.

Vistnok holdt han altid sin Bedrift i god Skik, og endnu i sit sidste Leveaar kunde han glæde sig over, at det var lykkedes ham at udrede alt det Korn, der var paalignet ham, og saaledes at gøre sin Pligt som god Borger og ærlig Bonde, men hans dybeste Interesse havde det ikke.

I nogen Maade var han da lidt fremmed for den Virkelighed, han færdedes i, og følte det selv. Med sin store Trang til Kærlighed havde han ogsaa Kærlighed til Mennesker, var glad ved alt godt og havde fin Sans for de smaa Skrøbeligheder, man smiler ved; men han maatte tidt føle sig lidt ensom i Forhold til Omgivelserne og trøste sig med, at der i Hjemmet altid var trygt og godt at være. —

Gælder det da om ham som om de bedste i hans Slægtled, at de ikke helt naaede det, de stiledede imod, saa lad den yngre Slægt prøve, hvad de kan naa. En Kongesøn skal en Gang have klaget over, at hans Fader udførte saa store Bedrifter, at der intet blev for ham at gøre. Den Klage er altid urimelig, og i alt Fald behøver de unge i vore Dage ikke at være urolige i den Henseende. At forme det ædle Menneskeliv i hele dets Rigdom i Bondeskikkelse ligger endnu foran, og det er Fremtiden forbeholdt at vise, om det kan lykkes, og hvordan det da vil se ud. Men Ære være dem, der har stillet Maalet og redeligt stræbt at naa det. Er de end faldne sejrsløse, saa har de dog ikke levet forgæves.

Nykøbing M., i Marts 1919.

Vilh. Hansen.

I Hjemmet.

Salmen: „Han, som paa Jorden bejler.“

Stiftamtmand, Kammerherre **Simony.**

Det var en ædel Mand, han, om hvis Baare vi nu er samlede; det var en Mand, der i Sandhed holdt Ideens Fane højt, en Mand af et gudhengivent og rent Sindelag, hvis Hjerter slog varmt for alt skønt, godt og sandt og rent. Den første Gang, jeg saa og hørte ham, var ved Indvielsen af Kertemindebanen; da holdt han en Tale, hvori han i begejstrede Ord priste Hindsholm, ikke alene for dens rige og skønne Natur, men ogsaa for alt det gode, der var udgaaet derfra til Folkeoplysning og Folkevækkelse; man følte, at alt, hvad han sagde, var beaandet af hans Kærlighed til sit Fædreland, og derfor følte vi alle os saa stærkt grebne af hans Tale. For han elskede *sit Land og sit Folk*, og han elskede den Stand, hvorfra han var udgaaet, den danske Bondestand, og han ydede sit Bidrag til at højne den, saa at den kunde indtage den Plads i det danske Folkeliv, som den fortjener. Og han elskede det danske Sprog, ja han dyrkede det, og det var derfor allerede rent sproglig set en Glæde at læse de Afhandlinger og Artikler, som nu og da fremkom fra hans Haand, men endnu mere paa Grund af deres tankevægtige Indhold, for han var en Mand, der vidste meget, der havde samlet sig et stort Fond af Kundskaber paa mange Omraader, og som ikke gav Slip paa sit Emne, før han havde gennemarbejdet det og var bleven Mester over det.

Hans Kærlighed til Folk, Land og Sprog bundede med stærke Rødder i det dybeste i hans Sind, og derfor tyngede det ham saa meget, naar der skete noget, som han mente var til Skade for Folk og Land eller ikke var det værdigt, og han, denne Fredens og Retsindets Mand, maatte i særlig Grad føle sig stærkt knuget af Verdenskrigen med dens Rædsler og Uretfærdigheder. —

Lohmann var aldrig Medlem af Odense Amtsraad, men han var i en lang Aarrække — ca. 20 Aar — knyttet til Raadet som Revisor, og dette Hverv udførte han, som alt hvad der saaledes blev overdraget ham, med den ham egne Alvor, Grundighed og Samvittighedsfuldhed, saaledes at man kunde læse mellem Linierne i hans Antegnelser, hvorledes det var ham ligefrem en personlig Sorg, naar han forefandt Fejl, der hidrørte fra Uorden og Sløseri, medens det var ham en Trang til at vejlede og belære, naar en Fejl ikke var gjort af Forsømmelighed, men af Mangel paa Erfaring og Indsigt.

Det var en Glæde at arbejde sammen med ham, og derfor er det nu en Sorg at miste ham og ikke mere at skulle se ham, og paa Amtsraadets Vegne vil jeg her gerne udtale en varm Tak til ham, ikke alene for hans Virksomhed som Amtsrevisor, ihvorvel den er i høj Grad fortjent til Tak, men ogsaa for hans velsignelsesrige, højnende og løftende Virken i og for det Samfund, han var knyttet til, en Tak, jeg vil give Udtryk i et:

„Ære være hans Minde!“

Direktør Niels Hansen, Baaring.

Jeg vil gerne bringe min kære og trofaste Ven et Farvel og en Tak, og jeg vil have Lov til i denne Tak at indbefatte alle Lohmanns gamle Venner og Meningsfæller i Middelfartkredsen. Lohmann og jeg havde kendt hinanden fra Ungdomsaarene. Vi mødtes først i Arbejdet for Skyttesagen; men Venskabet rodfæstedes dog først rigtigt, da Lohmann i 1892 blev vor Repræsentant i Folketinget, en Plads han beklædte til sine Vælgeres fulde Tilfredshed i ni Aar. Han var saa let at have med at gøre, fordi han var saa redelig i al sin Færd. I Politik havde han en fast Overbevisning, paa den sejrede han, og paa den faldt han. Han tog selv Ansvar for sine Handlinger. Fra den Periode har jeg mange gode og lyse Minder, men ogsaa mange tunge. Vi maatte til sidst ligge under i Valgkampen; „sejrsløse falde Kæmperne alle“, men Mindet om hans dygtige, trofaste Arbejde, hans noble Personlighed blev ikke glemt, fordi han forlod os; jeg har i disse Dage hørt mange Udtalelser fra hans gamle Venner og Meningsfæller, der viser dette. Om Lohmanns Rigsdagsvirksomhed tør jeg nok med en lille Omskrivning bruge de Ord, Vilh. Birkedal for mange Aar siden brugte om en afdød Rigsdagsmand:

Han var den rolige, klare Mand,
som aldrig noget Haarsbred rokkes,
som ej af Lidenskabens lokkes
at skride over Grænsens Rand.
En Mand med sanddru Ord i Mund,
en Rigsdagsmand paa Folkets Grund.

Men foruden sin offentlige Virksomhed, har Lohmann jo udfoldet en stor og velsignelsesrig Gerning. Vi, der er her til Stede, ved paa hvilken varm og køn Maade han kunde tale til os om store Mænd i Kunstens og Poesiens Verden. F. Eks. om den Mand, som vel har sunget bedre end nogen anden om Bondens Liv, — om Mads Hansen.

Ogsaa en Tak for hans mange Bladartikler, hvor han dels skriver om det som var oppe i Tiden, eller naar han lod sine Stemninger faa Udtryk i Lovprisning over Landmændenes Glæde over Høsten, eller over Kirkeklokkernes Tale til Hjerterne.

Jeg personlig har meget at takke Lohmann for. Han har aabnet mit Blik for noget af det skønneste i Kunstens og Poesiens Rige. Naar vi havde Lohmann til Vejviser og Vejleder, naar vi besøgte ham i København under hans Rigsdagsvirksomhed, betød det, at vi fik rigt Udbytte af vort Ophold derinde.

Men i Hjemmet her forstod vi dog bedst, hvad Lohmann var. Trods al hans Virksomhed ud ad til, var der dog intet Sted, hvor hans rige Personlighed udfoldede sig stærkere end i dette Hjem, som han sammen med Johanne, sin Ungdomsbrud, byggede under saa store og glade Forventninger, som heller ikke har skuffet dem; men hvor de sammen med deres mange, gode Børn har levet lykkelige Aar. Her fandt han Hvile efter Striden, og her mødte han Kærlighed og Forstaaelse.

Nu er vor Ven sovet hen, gaet ind i det

Livsallige Land,
hvor Glasset ej rinder med Graad eller Sand,
hvor Blomsten ej visner, hvor Fuglen ej dør,
hvor Lykken er skinnende klar, men ej skør
hvor dyrt ikke købes til Krone paa Baar
de snehvide Haar!

Nu har han faaet den Fred og Hvile, han trængte til, og om hans Død kan med Sandhed siges: „Han sov hen, som Sol i Høst gaar ned!“

Vi vil alle savne Lohmann; men ikke klage over hans Bortgang, men takke for alt, hvad vi har modtaget ved ham. For hans Hustru og Børn vil Savnet og Sorgen over ham blive størst og vare længst; men vi vil haabe, at Vorherre vil mildne det for dem, at de mange rige og lyse Minder, de har om ham, maa lyse ud over Graven og være dem til Trøst og Vejledning i Fremtiden.

Tak for alt, hvad der blev os givet ved Lohmann.

Lærer S. P. Andersen, Aasum.

Lohmann begyndte sin Livsgerning som Lærer paa Skovgaard Højskole. Officielt blev hans Stilling vel snart den at være Gaardejer paa „Hlidarende“; men det vilde være urigtigt at sige, at dermed fik han ogsaa sin Livsgerning lagt om. For mig staar det, som Lohmanns Hovedgerning var og altid vedblev at være en Lærergerning, og det i dette Ords bedste Betydning. Man behøver jo ikke for at være Lærer at sidde paa et Kateder og have en Flok Børn eller unge Mennesker omkring sig; saaledes formede Lohmanns Lærergerning sig jo ikke; men han var Lærer paa den Maade, at han i sin Virksomhed i høj Grad paavirkede dem, han kom i Forbindelse med. Hvor mange af os, der har haft den Lykke at gaa ind og ud af dette hans rige, varme, af skøn Kunst prydede Hjem, har ikke ønsket, at vi kunde faa vore egne Hjem til at ligne det, om end kun i fattigt Med, at vi kunde eje lidt af hans lykkelige Haand til at fylde Hjemmet med Hygge og Harmoni. Hvor ofte har jeg ikke selv i min Skole maattet tænke paa, hvilken rig Betydning den skønne Billedverden, hvormed han har hygget og prydet der, hver Dag har for Børnenes Forstaaelse af, hvad der er fint og skønt, og hvad der maa værnes om og behandles med nænsom Haand.

Og mødes vi i vort Forsamlingshus, har vi atter om os et Udslag af Lohmanns vidunderlige Evne til af selv smaa Midler at virke det, som tiltaler vort Sind. Med Rette priser vi vort Hus som et af de skønneste, der findes i nogen dansk Landsby. Æren er i første Række Lohmanns. Ja naar selve vor By fremtræder som en af de smukkeste blandt sine jævnlige, sporer man igen Lohmanns Haand og Aand, ligesom jeg næppe tager fejl, naar jeg formoder, at da Aasum Bymænd genrejste den gamle Stævne og satte Sten til

Fædrenes Minde, var Sjælen i dette Foretagende hans, i alt Fald er Ordene, der staar paa Stenen, hans. — Se, for alt dette staar vel mange her i denne Stund og føler Taknemmelighed mod Lohmann, og dog har jeg endnu ikke nævnet det Sted, hvor han her hjemme i sit eget Sogn har nedlagt det største Arbejde til rig og sund Lære for Menneskeliv, og hvor han næst efter i sit Hjem friest og glædest udfoldede sit rige, menneskelige Sind. Det var i den Forening, vi kalder Aasum gl. Sangforening. Da vi i Aaret 1911 fejrede dens 40-Aars Fødselsdag, skrev han dens Historie og nævnedes der med Taknemmelighed de Mænd, der havde skabt Foreningen og baaret den frem i tunge og glade Dage. Af let forstaaelige Grunde var hans eget Navn ikke nævnet der; men det burde have staaet i allerførste Række; thi er der nogen, der har været en Støtte og en Bærer af det Aandsliv, vi der gerne har villet fremelske og frede om, da har det været ham. Gerne delte han ud af sit rige Forraad af Kundskab paa Digtningens, Billedkunstens og Historiens Omraade. Naar han talte til os om vort Folks Stormænd i bedste Forstand, eller han genopfriskede Mindet om stille, virksomme, trofaste Mennesker fra vor egen By, da maatte vi lytte til hans aandfulde Fremstilling og betages af den forunderlige Poesi, han kunde lægge over sit Emne. Og var det ved Juletid, da talte han, og da sang han ud af sit følelsesfulde Hjerter om det Budskab, der var ham dyrebarest af alle; og hvor kunde han glæde sig endnu, da han blev gammel, ved at se paa Ungdommens gode, rene Fornøjelser, ja, han kunde ret glæde sig med dem.

Paa denne Forenings Vegne tør jeg ogsaa nok her sige ham en inderlig Tak for, hvad han gav; og jeg vil føre Takken videre til det Slægtled af gode Mænd, han tilhørte, og som vi yngre i aandelig Forstand ikke naar til Knæerne. Der er endnu enkelte tilbage af dem og til Stede her. Tak! for, hvad I har givet os at leve for. Gid alle I, som har været med at bane Vejen for os, altid maa have den Glæde at kunne kendes ved, hvad der bliver øvet af vi yngre, som af fattig Evne gerne gaar i Eders Spor.

Og saa for meget, meget mere, som jeg slet ikke kan forme i Ord, vilde jeg gerne paa egne og paa manges Vegne

bringe Lohmann en Hjertens Tak her ved hans Baare. Vi Mennesker er slemme til at komme for sent med vor Tak. Somme vil maaske mene, vi gør det her. Dette kan være sandt; men for vor egen Skyld maa vi have Lov at fremføre den om end sent.

Til Slutning vil jeg gerne sige: Som Lohmanns Livsværk var præget af Harmoni og Skønhed, saaledes blev hans Død. Det var, som han endog — for menneskelige Øjne at se — blev forskaanet for Dødens Bitterhed. To Dage gav Gud ham at leve af det Aar, vi forventer skal bringe os en Fred, som den nu kan blive i denne Verden. Lohmann var tit ængstelig og til Tider ret modløs, naar han tænkte paa de kommende Tider. Vi siger Gud Tak, fordi han gav Lohmann den Fred, der ikke er halv eller delvis, men fuld og hel, som den findes i Vorherres Favn.

Gaardfæster **P. Jensen**, Lille Viby.

Som gammel Ven af dette Hjem har jeg lovet Johanne og Børnene paa deres Vegne at sige et lille Ord i denne Afskedsstund, og det er med Glæde, jeg indfrier dette Løfte.

Jeg ved, at alt det, der rører sig hos jer i Dag, det giver sig Udtryk i det lille Ord, Tak; ja, tak kære Kristian Lohmann, for alt hvad du har været for os i dette Hjem. Tak for alt det lyse og milde, tak for din Barneglæde, Guds børnenes Glæde; men ogsaa tak for det mørke og tunge i dit Liv. Du forstod Kingo, naar han har sunget:

Nu i Sorrow, nu i Glæde,
nu i Fald og nu i Sæde,
ofte fuld af stor Uro,
altid fuld af Jesu Tro!

Ja, tak for al din dybe og opofrende Kærlighed mod os, og nu Farvel i Jesu Navn, vi ved, du er faret evig vel, og vi klynger os til det livsalige Haab om det store og herlige Gensyn, over dette Haab har Døden ingen Magt.

Ja, Gud ske Lov for Naadens Ord
til Trøst for dem, der græde,
og Gud ske Lov for Jesu Spor,
hvor de smaa kan træde.
Ja, Gud ske Lov for Herrens Aand,
som fører os i Ledebaand
til evig Fred og Glæde.

Farvel, i Jesu Navn, Farvel.

Salmen: „At sige Verden ret Farvel.“

I Kirken.

Salmen: „For dig, o Herre, som Dage kun.“

Sognepræst **Emil Petersen**, Seden-Aasum.

Hvert Øjeblik, som Pulsen slaar,
en Sjæl igennem Porten gaar,
og ingen ser den længer.

Ja, Dødens hemmelighedsfulde Port, Lønporten, som Digteren kalder den, dens Hængsler knirker altid, Gravmørke strømmer ud fra den; men Gud sender gennem Mørket en Straale til sin Menighed.

Naar vi alle skal gennem denne Port, naar den staar der og truer Livet, saa er det, fordi en anden Port har lukket sig for os, Paradisets Port. Men ogsaa gennem den Port kommer Straaler til os, og hver Gang vi ser noget godt og skønt, saa er det Minder fra Paradiset, som drager os.

Og mon vi ikke ligesom træffer Kærnen i Kristian Lohmanns Liv og Virksomhed, naar vi siger det, at Paradisminderne havde saa stor en Magt i hans Sjæl.

I Paradiset herskede Guds Aand uden Hindring, og Hjerterne var varme, fordi ingen Egenkærlighed havde vundet Adgang der. Nu kvæles det aandelige Liv ofte i Kampen, i Kapløbet om denne Verdens Goder, og Følelserne sløves; i den kolde Luft bliver Hjerterne kolde.

Men det var jo ejendommeligt for Lohmann, at han havde baade Aand og Hjerter.

Det var det rige, aandelige Liv hos ham, som laa bag ved hans store Kærlighed til Skønhedens Verden, til Kunst og Digtning. Naar han omslyngedes af Skønhedsverdenens Trolddomsbaand, drømte han gyldne Drømme, og han følte, at ogsaa i den Verden, hvor Skønheden bor, bruser Orgelet til Guds Ære.

Og det rige Aandsliv hos ham laa bag hans Kærlighed til vort Land og Folk, til Folkelivet og dets Minder, laa bag

ved hans Higen og Stræben efter at kende og forstaa Livet, bag ved hans omfattende Kundskaber og fine Forstaaelse, som mange kan vidne som jeg, at man følte sig beriget ved Samtale med ham.

Og hans varme Hjerter gav ham den Evne let at forstaa Mennesker, som var saa stærkt udpræget hos ham. Vi bliver saa let ensidige, har saa stor en Tilbøjelighed til at dømme andre efter vor Tankegang og vore Meninger. Han forstod at finde det gode ogsaa hos de Mennesker, som i Meninger og Aandsretning stod ham fjernt.

Og han fandt det gode der, hvor det skjuler sig for Verden, forstod og følte med dem, som øvede en stille Kærlighedsgerning i det smaa.

Og hans varme Hjerter mærkedes i Samtale, naar han talte kærligt, ligefremt og naturligt med alle, mærkedes i al hans Gerning, idet han gerne vilde udrette saa meget som muligt, til andres Gavn i de forskellige Stillinger, der tilfaldt ham i det politiske og kommunale Liv.

Og netop fordi hans Hjerter var saa varmt, led han stærkt under alt det onde, som Verdenskrigen fremkaldte, og Menneskers Smerte kaldte Taarer frem hos ham.

Og jo rigere Paradisminderne var hos ham, desto mere ydmyg og beskeden var han i sin Færd; thi den, der ret føler, hvad vi er bestemte til at være, vil ogsaa stærkest føle, hvor meget vi mangler i at staa Maal med de Krav, vi føler, at vi burde efterfølge. Som hans smukke Gaard laa noget borte fra Vejen, saaledes trængte han sig ikke selv frem.

Og som den ydmyge Mand følte han Trang til Guds Naade, elskede Livet i Guds Menighed, elskede Kirkehuset, hvor Fonten minder om Daaben og Altret om Nadverens Glæde, elskede og forstod vor Salmedigtning, dvælede ofte paa Kirkegaarden og syslede med Indskrifterne paa Gravstenene.

Nu er han kaldt bort, og der er tomt ikke alene i hans Hjem hvor han fyldte saa meget, men i vide Kredse; thi han drog Mennesker til sig, hvor han færdedes. Døden kom — synes det os — paa en Maade, som passer saa godt for ham, idet den med blid Haand rørte ved ham.

Og saa er det da vort Haab, at hans Drømme nu er blevet Virkelighed, at han maa finde Plads i Kærlighedens

Hjem, den Kærlighed, der vifter Køling i Dagen hed og svaler i Aftenstunden.

Og Herren være med hende, som stod ved hans Side i det Hjem, hvor der herskede saa stor Harmoni. Der er nu en tom Plads; lad de gode Minder leve, og lad Haabet vise Vejen opad.

Vær med hans Børn, at de maa bevare ham i kærlig og trofast Erindring, og lad hans Kærlighed være dem en Ledestjerne gennem Livet.

Vær med hans Gerning, at den ikke glemmes iblandt os.

Vær med os alle, lær os at sige det: Paradiset, Paradiset, Vejen til dets Port jeg fandt.

Kald paa os til Livets Gerning, ud til de store Tanker, de dybe Længsler Kald — hvor tusind Drømme ranker sig til en Sommerhal.

Og naar vor sidste Time kommer, lad det da opfyldes paa os, at

Naar engang paa Herrens Bud —
vort Timeglas udrinder. —
En evig Sommer hos vor Gud
I Paradis vi finder.

Salmen: „Som Dug paa slagne Enge.“

Sognepræst **H. Carstensen**, Hesselager.

Kom, Gud Helligaand, kom brat,
gennembryd den mørke Nat
med Guds Morgenrøde!
Lad vort Hjertes Lærkeslag
hilse Herrens klare Dag,
som stod op af Døde.

Lad for os, som paa dig tro,
Livets Blomster overgro
Gravens mørke Tilje!
Og ved Kirkegaardens Port
vift fra os hver Skygge sort
med din hvide Lilje! Amen!

Øjet er Legemets Lys. Naar dit Øje er klart, er hele „Ø dit Legeme lyst.“ Saaledes sagde Vorherre en Gang, og han vilde dermed sige, at naar Mennesker har det lyse, klare Blik for Livets dybeste Værdier, inderst bevægende Kræfter, saa bliver hele Livet lyst og godt. Og naar jeg med et Ord skulde sige, hvad der i mine Øjne var det mest ejendommelige ved Lohmann, saa var det dette, at han var Manden med det lyse, klare Øje, aabent for alt det kønne og gode, det sande og rette. At Lohmann havde et aabent Øje for det skønne, behøvede man kun lige at komme indenfor hans Dør for at se; hele hans Hjem var præget deraf. At han havde Blik for, hvad der var godt, kom frem, saa snart man talte med ham. At han havde aaben Sans for det sande og rette, viste han i al sin Færd. — Og der var den Ting ved det, at hvad han saaledes saa, saa han ikke blot med Hovedet, men med Hjertet; derfor blev det skønne aldrig for ham blot en Form, en ydre Glans over Menneskelivet, men noget, hvoraf han hentede Næring for sin Sjæl. Den, der har hørt ham sige det: „Hvor er det dog kønt!“ fik ogsaa en Fornemmelse af, at det ellers lidt fladtraadte Ord fik en underlig Vægt og Indhold. Og det gode og sande blev for ham ikke Diskussionsemner, som der kan siges en hel Del baade for og imod, men det var den Virkelighed, han levede og aandede i: „Det er mit Liv, mit Blod, der

gaar i hver en Linie, som jeg slaar, og derfor gaar den lige," siger Bjørnson, og de Ord kunde Lohmann gerne gøre til sine. Thi det er jo saa, at hvad man ser med Hovedet, bliver Tanker, Begreber, som der kan strides om, men hvad man ser med Hjertet er Virkeligheden, hvori der er Næring for ens Sjæl.

Men Lohmanns Øje, som var saa aabent for alt det gode og skønne, var ikke rigtig indstillet paa at se alt det onde og grimme i Tilværelsen; han lærte vel egentlig aldrig rigtig at forstaa, at det onde er forfærdelig Virkelighed. Han vilde saa gerne vifte det bort, vilde saa gerne, det blot skulde være som Taager, der maatte svinde, naar Solen blot kom højere op; han kunde sige: „Hvor er det dog hæsligt!“ paa en Maade, som om han med det samme vilde blæse det bort. — Og han gruede vel i lange Tider for Dødens mørke Skygger, gruede ved at tænke paa Døden, vilde saa gerne, den skulde være blot Skyggen, der bliver mindre og mindre, jo højere Solen stiger, og saaledes har han vel ogsaa set paa den, da han endnu stod i sin fulde Kraft. — Men det onde, Døden, lader sig nu en Gang ikke vifte bort. De overfladiske kan glide hen over det og til en Tid leve i Drømme og Indbilledninger, men Lohmann var ikke overfladisk.

Derfor kommer Mennesker som han til at lide meget i en Verden, der ligger i det onde. Naar det rigtig kom ham ind paa Livet, saa vaandede hans varme Hjerte sig derunder; han nøjedes jo aldrig med at være Tilskuer til Livets store Spil. Derfor blev hans sidste Aar saa tunge; det har jo i Krigens Aar været, som om alle onde Magter var sluppet løs paa Jorden, ikke blot derude, hvor Krigen rasede, men ogsaa her hjemme mærkes det i mange forskellige Forhold og paa mange Maader, hvor mægtigt det onde er; Lohmann led ved det; han kunde ikke forlige sig med, at Verden virkelig er saadan. — Og Døden listede sig nærmere og nærmere ind paa Livet af ham, han kunde ikke blive fri for at mærke det, og han gruede for, at de mørke Skygger helt skulde brede sig over hans Livs Aften.

Og netop fordi hans Øje var indstillet paa at se, hvad der var godt og sandt og lyst og skønt, kunde han ofte gribe fejl af det daglige Livs praktiske Forhold og Enkeltheder; der har

det onde nu en Gang saa stor Magt, og der gælder det at kunne tage paa det med fast Haand, men Lohmann lærte vel aldrig den Kunst at kunne tage paa Ukrudtet uden at brænde sine Fingre. Og saa rystede de kloge Folk vel tidt paa Hovedet og trak paa Skuldrene og fandt, at han var lidt ved Siden af Virkeligheden; tidt blev der vel spottet lidt derover, og saa kunde der ogsaa blive Smerte for ham ud af det.

Og saa vil jeg alligevel sige: Lohmann var en lykkelig Mand; naar det gode og sande har ens Hjerter, saa bliver Livet rigt og værd at leve. Og saa var det en Lykke for Lohmann, at han i sine unge Dage mødte den Bevægelse, der bærer Grundtvigs Navn, og som passede saa vidunderligt netop til hans lyse, klare Øje. Den gav Kærligheden til Folk og Fædreland Vægt og Klarhed i Lohmanns Hjerter, saa den aldrig fordunkledes, og den viste ham hen til de evige Livskilder, saa det aldrig gik ham af Glemme, men kom til at præge hele hans Liv og Færd til hans sidste Stund. Jeg læste en Gang paa en Gravsten over en Mand, der vel i mange Maader delte Livssyn med Lohmann, de Ord: „Hvad med Ildhu han nemmed i Ungdommens Vaar, holdt han fast i de skiftende Aar og blev tro under graanedede Haar;“ de Ord kunde ogsaa med Sandhed staa paa Lohmanns Grav. Og naar vi nu om lidt synger den Sang, hvormed Grundtvig i en trang Stund nynnede sin Sjæl til Hvile, saa gælder det ogsaa Lohmann:

„Guds-Fingrene gramme slog Kors for din Pande;
Guds enbaarnes Røst slog Kors for dit Bryst;
thi skal ingen Djævel dig skade!
Thi kan i din Daab med Saligheds Haab
din Sjæl og dit Hjerter du bade.“

Og derfor vil jeg sige til Slut: Om de kloge Folk saa ryster aldrig saa meget paa deres Hoveder, saa giver det dybeste og bedste i os Lohmann Ret. Læg Mærke til, hvorledes Kærligheden, den stærkeste Magt i Menneskelivet, kan lutre Minderne om dem, vi har holdt af. Vi har vel, mange af os, som er ved at blive gamle, gemt i vort Hjerter Mindet om en god Moder, en ærlig og trofast Fader. Mens de leve, kunde vi saa godt se deres Fejl (Børn ser i Regelen ret klart deres Forældres Fejl); der var saa meget, der

kunde ærgre os eller gøre os ondt; men da de gik bort, saa forsvandt det jo altsammen, og i Mindet blev kun alt det gode og milde, det sande og rene staaende. Det vil jo ogsaa de, der nu sørger over Lohmann, først og fremmest da hans Hustru og Børn, komme til at sande — Kærligheden vil lutre Mindet, saa alt det lyse og skønne bliver tilbage.

Og hvad mere er: Gud giver Lohmann Ret. Derfor kom Jesus Kristus til Jord, for at det gode og sande, det lyse og skønne skulde sejre over Løgn og Mørke, over alt det onde og stygge; siden han gik sin Gang her nede, er det gode stærkere end det onde overalt, hvor han er med. Og jeg vil have Lov til i den Maade, hvorpaa Lohmann døde, at se et Tegn derpaa. Gud forbarmede sig over sin trofaste og skrøbelige Tjener, saa den Dødens mørke Skygge, som han gruede for, fik han næppe at mærke, anede vel knap, at det var den, der bredte sig over ham, før Gud viftede den bort. Og saa vil jeg ende med et lille Vers, som jeg ved ogsaa har beskæftiget Lohmann i de senere Tider:

„Død og begravet“ for Verden betyder:
sunket til Bunds i Forglemmelsens Vand.
„Død og begravet“ for kristne betyder:
Vandringen endt i Fornedrelsens Land;
Hvilen begyndt til Opvaagnelsen glad,
hvor ej er Død i de levendes Stad!

Gud give os, saa mange som tror paa Jesus Kristus, at mødes der! Amen.

Salmen: „Sov sødt, Barnlille.“

